# Näringsutskottets betänkande

# 1980/81:18

**över del av proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m., jämte motioner (energifrågor)**

## Ärendet

I detta betänkande behandlas

*dels* proposition 1980/81:20 bilaga 13 (industridepartementet) punkt 4 (åtgärder för att spara energi i näringslivet m. m.),

*dels* tre motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Propositionen och motionerna redovisas nedan.

## Propositionen

I proposition 1980/81:20 bilaga 13 har regeringen under punkt 4 (s. 10 f.) föreslagit riksdagen att godkänna av föredragande statsrådet förordade ändringar av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder i näringslivet.

Regeringens förslag avser dispositionen av två anslag för budgetåret 1980/81 på industridepartementets huvudtitel, nämligen E 6 (energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.) och E 7 (vissa utbildningsåtgärder m. m. i energibesparande syfte). Förslagets innebörd redovisas i det följande under rubriken Utskottet.

Proposition 1980/81:20 bilaga 13 behandlas i övrigt i betänkandena NU 1980/81:18 och AU 1980/81:11.

## Motioner

Motionerna är följande:

1980/81:91 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen

1. hemställer att regeringen snarast lämnar förslag om en plan och ett program för oljeersättning,

2. begär att regeringen prövar förutsättningarna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom att staten i samarbete, eventuellt delägarskap med OK, bygger en s. k. katalytisk kracker för att inom landet kunna vidareförädla tunga eldningsoljor till lätta oljeprodukter,

3. begär att regeringen snarast låter utarbeta en plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemiska industrin,

4. hemställer att regeringen snarast lämnar förslag till principbeslut om

introduktion av metanol och etanol samt fattar beslut om lokaliseringen av en försöksanläggning för metanol,

5. begär att regeringen snarast presenterar riktlinjer för den svenska kolanvändningen samt olika åtgärder för att dessa riktlinjer skall kunna bli verklighet,

6. hemställer att regeringen snarast lämnar förslag om ett upphandlingsbolag inom energiområdet, i vilket samhället skall ha det dominerande inflytandet,

7. begär att regeringen snarast verkställer tidigare riksdagsbeslut om en beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris, utvecklingsbolag på energiområdet samt beskattning av övervinster i vattenkraftsproduktionen,

1980/81:96 av Lars Werner m. fl. (vpk), såvitt gäller hemställan (3) att riksdagen uttalar att kärnkraftverken 11 och 12 icke skall byggas och begär att regeringen vidtar erforderliga åtgärder i enlighet därmed,

1980/81:112 av Birgitta Johansson m. fl. (s), vari hemställs att riksdagen begär att regeringen beviljar Svensk Alunskifferutveckling AB 93 milj. kr. under budgetåren 1981/82–1983/84, fördelade i belopp om 31 milj. kr. per budgetår, för att i pilotskala förgasa alunskiffer.

I övrigt behandlas motion 1980/81:96 av konstitutionsutskottet, finansutskottet och skatteutskottet i betänkandena KU 1980/81:9 (yrkande 12), FiU 1980/81:10 (yrkande 1 delvis), FiU 1980/81:15 (yrkande 1 delvis samt yrkandena 2, 4–7 och 9–11) och SkU 1980/81:9 (yrkandena 8 och 13–20).

## Utskottet

I avsnittet Åtgärder för att spara energi i näringslivet föreslås i propositionen vissa ändringar av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder. Sådant stöd lämnas för åtgärder i företagens byggnader, processer m. m. och åtgärder rörande små vattenkraftverk samt till prototyper och demonstrationsanläggningar. Vidare utgår stöd till trädgårdsnäringen för olika energibesparande åtgärder. Sammanlagt har för dessa ändamål 225 milj. kr. anvisats för budgetåret 1980/81.

I propositionen erinras om att stödet till omställningsåtgärder i näringslivets byggnader och processanläggningar kommer att trappas ner. Enligt de riktlinjer för energipolitiken som riksdagen antog våren 1980 skall stödet – med hänsyn till att oljeprishöjningarna under de senaste åren har medfört att den företagsekonomiska avkastningen av och intresset för investeringar i oljebesparande syfte har ökat – successivt ändra inriktning och föras över till att genom information, utbildning och rådgivning få näringslivet självt att ta ett ökande ansvar för att hushålla bättre med energi. Föredragande statsrådet förordar nu att statsbidrag till energibesparande åtgärder i näringslivets byggnader och processer inte skall förekomma efter utgången

av år 1980. I detta sammanhang erinras om att stöd framöver kommer att lämnas från den avgiftsfinansierade fond för åtgärder som kan ersätta olja, vilken föreslås i proposition 1980/81:49. Bidrag till åtgärder i trädgårdsnäringens byggnader och till åtgärder för mindre vattenkraftverk skall däremot kunna utgå även under första halvåret 1981. Finansieringen av stödet till mindre vattenkraftverk liksom stödet till prototyper och demonstrationsanläggningar skall ske via oljeersättningsfonden. Även verksamheten med utbildnings- och rådgivningsåtgärder i energibesparande syfte avses fr. o. m. budgetåret 1981/82 bli finansierad från oljeersättningsfonden.

Förslagen beräknas leda till en besparing om ca 40 milj. kr. under innevarande budgetår. För budgetåret 1981/82 skulle de innebära att anspråken på medel för energibesparande åtgärder m. m. över statsbudgeten minskas med sammanlagt 231 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.

Utskottet, som konstaterar att förslagen i propositionen inte har mött någon invändning, finner de förordade ändringarna av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet välgrundade. Riksdagen bör alltså godkänna dem.

De tre motioner som utskottet behandlar i detta sammanhang anknyter inte direkt till förslagen i propositionen. I stället aktualiseras andra energipolitiska frågor. Principiella synpunkter på och förslag om energipolitikens framtida inriktning förs fram av socialdemokraterna i motion 1980/81:91. Utskottet behandlar i det följande först förslagen i denna motion och därefter det krav på att kärnkraftsreaktorerna 11 och 12 ej skall byggas som vänsterpartiet kommunisterna för fram i motion 1980/81:96. Avslutningsvis tar utskottet upp motion 1980/81:112, som rör ett speciellt utvecklingsprojekt.

I motion 1980/81:91 föreslås en rad konkreta åtgärder för att minska Sveriges beroende av importerade oljeprodukter. Motionärerna refererar även utförligt de synpunkter och förslag om möjligheterna att spara olja som elanvändningskommittén lagt fram i betänkandet (Ds I 1980:22) El och olja. Regeringen har vid flera tillfällen aviserat att förslag om energipolitiska riktlinjer kommer att föreläggas riksdagen i början av år 1981. Motionärerna kritiserar regeringen för att försitta tid och efterlyser en handlingskraftig energipolitik. Flera av de frågor som tas upp i motionen har utskottet under innevarande år redan behandlat vid två tillfällen (NU 1979/80:70, NU 1980 U:1 y).

Ett krav i motionen är att regeringen snarast skall presentera *en plan och ett program för oljeersättning*. I denna plan skulle målen för oljeersättning inom olika samhällssektorer på både kort och lång sikt anges. Programmet bör, säger motionärerna, innefatta ett flertal styrmedel och stimulansåtgärder, så att den önskade utvecklingen kan bli verklighet.

Utskottet vill erinra om att oljeersättningsdelegationen (OED) och statens industriverk nyligen har presenterat utredningsmaterial och förslag om hur samhället skall främja en omställning av energipolitiken. I rapporten (Ds I 1980:23) Program för oljeersättning skisserar OED en plan för hur oljeberoendet fram till år 1985 kan minskas. Enligt OED bör samhället ställa krav på oljeersättning och skapa rimliga förutsättningar för dess genomförande. Att statsmakterna sanktionerar en sådan plan är, säger OED, nödvändigt för att beslut om energiinvesteringar skall fattas i kommunerna och inom näringslivet i den omfattning som OED åsyftar. Det är främst genom dessa beslut som planen kan förverkligas.

Industriverket har i oktober 1980 redovisat ett uppdrag som verket tidigare i år har erhållit från regeringen att göra en översyn av vissa frågor inom ramen för den kommunala energiplaneringen. I promemorian (SIND PM 1980:15) "Kommunal energiplanering. Slutsatser och förslag till framtida inriktning" anger verket olika angelägna insatser och omfattningen av det statliga stöd som det bedömer som nödvändigt för att en effektiv kommunal energiplanering skall komma till stånd.

Industriverket har också nyligen publicerat en rapport (SIND 1980:17) "Energi på 80-talet" I denna rapport behandlas den internationella oljemarknaden, energianvändningen, el- och fjärrvärmeproduktion och bränsleförsörjningen.

Regeringens energipolitik debatterades den 24 november 1980 i riksdagen.

I sitt svar på en interpellation (1980/81:34) av Ingvar Carlsson (s) om energipolitiken anförde statsminister Thorbjörn Fälldin bl. a. att energipolitiken även i fortsättningen måste inriktas på att skapa ett bättre energisystem – ett energisystem som är mindre sårbart, som är mindre betungande för landet, som ger god försörjningstrygghet, som är mer miljövänligt än det nuvarande och som kännetecknas av ett ansvar mot framtida generationer. Han meddelade vidare att arbetet på att förbereda en proposition för hela energiområdet pågår som aviserat. Politiken för bl. a. olja, kol, vattenkraft och förnybara energikällor kommer att behandlas i denna proposition. Den kommer också att innehålla ett program för såväl energihushållning som oljeersättning.

En viktig del av de kommande riktlinjerna för utredningen på energiområdet kommer alltså att gälla olika åtgärder för att minska vårt beroende av olja. Det är enligt utskottets mening nödvändigt att kraftfulla åtgärder vidtas i detta syfte. Av rapporten från OED framgår att delegationen bedömer det som nödvändigt att en plan för hur oljan kan ersättas läggs fast för att kommunerna och näringslivet i tillräcklig omfattning skall fatta beslut om energiinvesteringar. Även industriverket påtalar i den i det föregående nämnda promemorian behovet av fortsatt planering på energiområdet. Utskottet delar motionärernas uppfattning att regeringen snarast måste presentera en rikstäckande plan och ett program för oljeersättning. Planen

bör precisera målen för oljeersättning inom olika samhällssektorer på både kort och lång sikt. Programmet bör ange nödvändiga styrmedel och stimulansåtgärder för att sparmålen skall uppnås.

I detta sammanhang vill utskottet även framhålla vikten av att regeringen på olika sätt stimulerar kommunerna att bygga ut och förstärka den kommunala energiplaneringen. Det är därför angeläget att överläggningar mellan regeringen och kommunerna snarast kommer till stånd. Vad utskottet anfört om plan och program för oljeersättning bör riksdagen i ett uttalande ge regeringen till känna som sin mening.

Tre förslag i motionen syftar till att försörjningen på oljeområdet skall tryggas.

För att det svenska samhället skall kunna möta en allvarlig kris i oljeförsörjningen föreslås att *en beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris* snarast utarbetas. Med anledning av ett liknande förslag våren 1980 uttalade riksdagen (NU 1979/80:70, rskr 1979/80:410) att en analys bör göras av vilka hot vår oljeförsörjning är utsatt för, vilka effekter en betydande minskning av oljetillförseln skulle få och vilka åtgärder som bör vidtas för att minska de negativa verkningarna av en djupgående oljekris.

Enligt vad utskottet har erfarit avser regeringen att inom kort tillkalla en utredare med uppgift bl. a. att analysera möjligheterna att tillgodose Sveriges behov av i första hand importerad olja med hänsyn till utvecklingen på de internationella marknaderna. Utskottet förutsätter att utredaren kommer att behandla samtliga de frågor som utskottet i sitt uttalande från våren 1980 särskilt pekade på. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionsyrkandet i nu nämnd del.

Ett annat förslag är att regeringen skall pröva förutsättningarna för att förstärka den svenska oljeberedskapen genom att staten i samarbete, eventuellt delägarskap, med Oljekonsumenternas förbund (OK) bygger en s. k. *katalytisk kracker* för att tunga eldningsoljor inom landet skall kunna vidareförädlas till lätta oljeprodukter.

OK bedriver f. n. ett projekt som rör förprojektering av en anläggning för katalytisk krackning vid Skandinaviska Raffinaderi AB (Scanraff). De två övriga delägarna i Scanraff – Svenska Petroleum AB och Texaco Oil AB – har ännu inte tagit slutlig ställning till om de skall delta i projektet. Det är fråga om en investering av ca 1 miljard kronor (i 1979 års priser). Industriverket undersöker i samband med prognosverksamheten bl. a. frågan om den framtida marknaden för bensin. Näringsutskottet har tre gånger under den senaste ettårsperioden (NU 1979/80:25, NU 1979/80:70, NU 1980 U:1 y) behandlat motionsyrkanden som i huvudsak varit identiska med det som nu föreligger. Utskottet, som avstyrkt förslagen, har utgått från att regeringen utan anmaning av riksdagen prövar möjligheterna att förstärka den svenska oljeberedskapen genom statligt deltagande i en eventuell anläggning för katalytisk krackning. Socialdemokraterna i utskottet har reserverat sig till förmån för motionsyrkandena.

Näringsutskottet hänvisar ånyo till sitt tidigare ställningstagande och avstyrker motionen i nu aktuell del.

Även önskemålet att regeringen skall presentera förslag till *principbeslut om introduktion av metanol och etanol* ingår som en del av motionärernas program för att minska vårt beroende av olja. Motionärerna anför att samfärdseln är nästan totalt beroende av olja och att en snabb oljeersättning inom denna sektor är nödvändig för att inte allvarliga kriser skall uppstå i framtiden. I detta sammanhang föreslår de även att regeringen snarast skall besluta om var en försöksanläggning för metanol skall lokaliseras.

Dessa frågor har utskottet (NU 1979/80:35) behandlat våren 1980. Härvid erinrade utskottet om att ett omfattande utredningsarbete rörande syntetiska drivmedel pågår. Utskottet anförde vidare att det är nödvändigt att det arbete som f. n. bedrivs kan leda fram till att syntetiska drivmedel med det snaraste införs i Sverige. Ett program härför bör, sade utskottet, utan dröjsmål upprättas i anslutning till pågående utredningar och verksamheten i övrigt rörande syntetiska drivmedel. Riksdagen gjorde i enlighet med utskottets förslag ett uttalande av denna innebörd.

I fråga om lokaliseringen av en försöksanläggning för metanol erinrade utskottet om att regeringen i februari 1980 beslutat att industrins medverkan i ett projekt för förgasning av torv och ved för framställning av metanol skulle undersökas i detalj och att förhandlingar om finansiering och lokalisering av anläggningen skulle inledas. Utskottet framhöll betydelsen av att detta arbete snabbt kan leda fram till att en fullskaleanläggning för metanol i huvudsak baserad på inhemska råvaror kommer till stånd.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer resultatet av detta förhandlingsuppdrag att redovisas i december 1980. Det tekniska underlag som erfordras för att man skall kunna ta slutlig ställning till uppbyggnaden av den planerade demonstrationsanläggningen kommer dock inte att föreligga förrän tidigast vid mitten av år 1981.

I fråga om introduktion av alternativa drivmedel vill utskottet erinra om att OED i rapporten (Ds I 1980:19) Introduktion av alternativa drivmedel anför att det är väsentligt att statsmakterna snarast tar ställning till införande av alternativa drivmedel i Sverige. Detta ställningstagande bör enligt OED:s mening innebära principiellt val av huvudlinje, beslut om och genomförande av ytterligare detaljutredningar samt försök och förberedande introduktionsåtgärder under en begränsad tidsperiod efter vilken beslut om fullföljande, modifiering eller avbrytande av metanolinförandet kan tas. I rapporten redovisar OED en plan för en introduktion etappvis av alternativa drivmedel i Sverige. OED anser att introduktionen av alternativa drivmedel skall inriktas på metanol.

Riksdagen har redan en gång i år uttalat att ett program för introduktion av syntetiska drivmedel snarast bör upprättas och att det är betydelsefullt att pågående överväganden om uppförande av en förgasningsanläggning snabbt kan leda till resultat. Regeringen bör alltså så snart det nödvändiga

underlaget för ett beslut föreligger föreslå åtgärder för införande av syntetiska drivmedel i Sverige. Den bör också besluta om uppförande och lokalisering av en försöksanläggning. Utskottet vill betona att det är angeläget att beslutsunderlaget snabbt färdigställs så att ett beslut kan fattas snarast möjligt. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen av denna innebörd.

Motionärerna begär vidare att regeringen snarast skall presentera *riktlinjer för användning av kol* i Sverige samt förslag till de åtgärder som behövs för att dessa riktlinjer skall förverkligas. I motionen uttalas att kol till en del kommer att bli ett alternativ för att ersätta olja. Det är därför viktigt, säger motionärerna, att forskning om och utveckling av bl. a. bättre reningsteknik får erforderliga resurser. Motionärerna åberopar den socialdemokratiska partimotionen 1979/80:2056, där det bl. a. sägs att det är motiverat att vänta några år med beslut om en kraftig kolintroduktion i vårt land. I samma motion uttalas att elproduktion genom kolkondenskraftverk över huvud ej bör komma i fråga och att en massiv satsning på koleldade kraftvärmeverk bör undvikas. I motion 1980/81:91 anförs vidare att det är angeläget att regeringen snarast lägger fram förslag om hur den svenska importen av kol skall ske. I rapporten (Ds I 1979:9) Förutsättningar för ökad kolanvändning i Sverige har OED bedömt i vilken utsträckning kol kan introduceras och vilka hinder för kolanvändning som föreligger. OED lämnar dock inte något förslag i kvantitativa termer. OED tar inte heller ställning till frågan om det är önskvärt med en omfattande kolanvändning eller om en sådan erfordras för energiförsörjningen.

Kolets roll i den svenska energiförsörjningen berördes i det tidigare nämnda interpellationssvaret. Statsminister Fälldin anförde att det enligt hans mening finns anledning att vara försiktig med att föra in kol i det svenska energisystemet. Kol bör, sade han, användas där inhemska bränslen inte är ett lämpligt substitut för olja. Det är också nödvändigt att berättigade miljökrav tillgodoses vid kolanvändning. Vidare förklarade statsministern att regeringens syn i denna fråga kommer att redovisas i den aviserade energipropositionen.

Uppenbarligen föreligger det inte några större meningsskiljaktigheter i fråga om introduktion av kol i Sverige. Det tycks råda enighet om att kol kommer att spela en större roll för den svenska bränsleförsörjningen än vad hittills varit fallet. Samtidigt understryker man att en kraftig satsning på kol bör undvikas inte minst av hänsyn till miljön. Den ökade användningen och importen av kol kommer, som motionärerna påpekar, otvivelaktigt att föra med sig en rad problem. Med hänsyn bl. a. till kommunernas energiplanering är det angeläget att regeringen drar upp riktlinjer och presenterar en plan för den roll som kol bör spela i vår energiförsörjning. Utskottet föreslår att riksdagen gör ett uttalande av denna innebörd.

Enligt ytterligare ett yrkande bör regeringen snarast låta utarbeta en *plan för utvecklingen av den svenska raffinaderiverksamheten och den petrokemis-*

*ka industrin.* Motionärerna säger att planen bör syfta bl. a. till att minska vårt beroende av import av förädlade oljeprodukter och att även i övrigt öka vår energipolitiska handlingsfrihet. De anser att fortsatta energipolitiska överläggningar med Norge skulle underlättas väsentligt om det fanns ett klart utformat program för den svenska petrokemiska industrins utveckling. Denna fråga behandlade utskottet (NU 1980 U:1 y) i september 1980. Utskottet hänvisade härvid till de förslag som lagts fram i betänkandet (SOU 1976:59) Petroindustrin i Sverige – petrokemisk industri. Vidare erinrade utskottet om att det pågår överläggningar på departemental nivå mellan Norge och Sverige om samarbete på energiområdet och att överläggningar förekommer mellan berörda företag. Detta samarbete har ytterligare byggts ut. Två arbetsgrupper har tillsatts av de svenska och norska industridepartementen. Dessa grupper skall närmare analysera förutsättningarna för dels ett utvidgat svensk-norskt samarbete i forsknings- och utvecklingsfrågor, dels ett särskilt program för svensk-norsk exportsamverkan. På anmodan av Nordiska ministerrådet har den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik tillsatt en särskild utredning för att klarlägga möjligheter och former för ett nordiskt samarbete på Nordkalotten om utnyttjande av eventuella olje- och gasfyndigheter utanför Nordnorge. I detta sammanhang skall även det samarbete som diskuteras mellan det norska statliga oljebolaget Statoil, Svenska Petroleum AB och AB Volvos dotterbolag Volvo Energi tas med i bilden.

Utskottet sade sig i september räkna med att de aktuella frågorna skulle komma att beröras i regeringens kommande energipolitiska förslag. Med hänvisning härtill avstyrktes motionsyrkandet. Häremot reserverade sig det socialdemokratiska partiets företrädare. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet utgår från att de här aktuella frågorna noga följs av berörda myndigheter och inom regeringskansliet och att de kommer att beröras i den kommande energipolitiska propositionen. Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet det nu ifrågavarande yrkandet i motion 1980/81:91.

Ett annat krav i motionen är att riksdagen skall begära att regeringen snarast verkställer tidigare riksdagsbeslut om ett *utvecklingsbolag på energiområdet.* Riksdagen uttalade sig år 1979 för att tre samhällsägda utvecklingsbolag för områdena energi, miljövård och teknik skulle inrättas. För vart och ett av bolagen anslogs 5 milj. kr. som grundkapital. Motionärerna hänvisar nu till detta riksdagsbeslut. I motionen 1980/81:84 förordar samma motionärer att riksdagen skall uttala sig för att fem utvecklingsbolag – de tre nämnda och två för utbildningsområdet och för medicinsk teknik – inrättas under innevarande budgetår. Som grundkapital för bolagen föreslås riksdagen anvisa ett anslag om totalt 25 milj. kr. Dessa förslag behandlar utskottet i betänkandet (NU 1980/81:17) över de motioner på det industripolitiska området som har väckts med anledning av proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m.

Vid flera tillfällen och senast i det tidigare nämnda interpellationssvaret har redovisats att regeringen kommer att behandla frågan om inrättande av ett utvecklingsbolag på energiområdet i den aviserade energipropositionen. Med hänsyn härtill finner utskottet att riksdagen inte har anledning att nu göra någon framställning till regeringen i detta ämne.

En effektiv och samordnad teknikupphandling är en viktig del i arbetet för att introducera förnybara energikällor på marknaden. Motionärerna önskar därför att regeringen snarast skall föreslå att ett *upphandlingsbolag för energiteknik* inrättas. I detta bolag skulle staten och kommunerna ha ett dominerande inflytande. Motionärerna tänker sig att bolaget skall hjälpa bl. a. mindre kommuner med en samordnad upphandling av produkter med god kvalitet.

Otvivelaktigt kan, som utskottet också framhåller i betänkandet 1980/81:17, offentlig teknikupphandling stimulera utveckling av produkter och system. Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är viktigt att skapa en god kontakt mellan beställare och tillverkare för att härigenom främja marknadsföringen av förnybara energikällor. På detta område har inte minst kommunala samverkansorgan en viktig uppgift att fylla som företrädare för stora konsumenter av olika tekniksystem. Utskottet utgår från att frågan om upphandling av ny teknik uppmärksammas vid beredningen av förslag om inrättande av utvecklingsbolaget för energiteknik. Ett särskilt uttalande från riksdagen i denna fråga synes inte påkallat.

Ett yrkande går ut på att riksdagen skall begära att regeringen snarast verkställer tidigare riksdagsbeslut om *beskattning av övervinster i vattenkraftsproduktionen.* Motionärerna erinrar om att riksdagen tidigare i år på utskottets förslag (NU 1979/80:70, rskr 1979/80:410) uttalade sig för att energiskattekommittén (B 1979:06) snarast skulle ta upp frågan om beskattning av s. k. övervinster i vattenkraftsproduktionen. Utskottet förutsatte även att regeringen på grundval av kommitténs överväganden skyndsamt skulle utarbeta förslag om den närmare utformningen av en särskild skatt på dessa vinster. Moderata samlingspartiets representanter reserverade sig mot att kommitténs förslag föregreps på detta sätt.

Energiskatteutredningens uppdrag när det gäller de s. k. övervinsterna vid viss kraftproduktion har vidgats genom tilläggsdirektiv som regeringen nyligen har lämnat (Dir. 1980:73). Kommittén skall enligt dessa direktiv presentera tekniska modeller för hur ett ingripande mot sådana övervinster kan vara utformat. Det är enligt utskottets mening angeläget att kommittén snarast behandlar denna fråga, så att regeringen snabbt kan presentera ett förslag för riksdagen. Utskottet konstaterar att motionärernas önskemål är tillgodosett och att det alltså inte finns någon anledning för riksdagen att nu göra någon framställning i ämnet till regeringen.

I motion 1980/81:96 begär vänsterpartiet kommunisterna ett uttalande av riksdagen att *kärnkraftsreaktorerna 11 och 12* inte skall byggas och att

regeringen skall vidta erforderliga åtgärder i enlighet härmed.

Motsvarande yrkanden har avvisats av utskottet (NU 1979/80:70, NU 1980 U:1 y) vid två tillfällen under år 1980. Utskottet har hänvisat till att samtliga riksdagspartier utom vänsterpartiet kommunisterna anser att inriktningen av den framtida energipolitiken bör grundas på resultatet av folkomröstningen. Med hänvisning härtill avstyrks motionsyrkandet.

Förslaget i motion 1980/81:112 tar sikte på stöd till ett utvecklingsprojekt rörande försök med förgasning av alunskiffer. Motionärerna vill att *Svensk Alunskifferutveckling AB* (ASA) under budgetåren 1981/82–1983/84 skall få 93 milj. kr. (31 milj. kr. per budgetår) för att i pilotskala förgasa alunskiffer. De redovisar att ASA planerar att vidareutveckla en process för förgasning av kerogen och att ASA har begärt medel härför. De utredningar som bolaget utfört visar att det kan vara tekniskt och ekonomiskt möjligt att utnyttja kerogenet för förgasning för bl. a. metanolframställning.

ASA har i skrivelse till regeringen i augusti 1980 anhållit om anslag på sammanlagt 93 milj. kr. under treårsperioden 1981/82–1983/84 för att uppföra och driva en större försöksanläggning för förgasning av alunskiffer. Skrivelsen har remissbehandlats. Ärendet bereds f. n. inom regeringskansliet.

Det är enligt utskottets mening angeläget att tillgängliga resurser för utveckling och demonstration av ny energiteknik utnyttjas så effektivt som möjligt. Det projekt som aktualiseras i motionen bör bedömas i samband med de i det föregående (s. 6) behandlade planerna på insatser för att uppföra en försöksanläggning för produktion av syntetgas och eventuellt framställning av metanol baserad på annan inhemsk råvara.

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionen.

Utskottet hemställer

1. beträffande *energibesparande åtgärder*
   att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:20 bilaga 13 punkt 4 godkänner de i propositionen angivna ändringarna av grunderna för stöd till energibesparande åtgärder inom näringslivet,
2. beträffande *plan för oljeersättning*
   att riksdagen med anledning av motion 1980/81:91 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
3. beträffande *beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 7 i ifrågavarande del,
4. beträffande *katalytisk kracker*
   att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 2,
5. beträffande *introduktion av metanol och etanol*
   att riksdagen med anledning av motion 1980/81:91 yrkande 4

som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande *riktlinjer för användning av kol*
att riksdagen med anledning av motion 1980/81:91 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
7. beträffande *plan för raffinaderier och petrokemisk industri*
att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 3,
8. beträffande *utvecklingsbolag på energiområdet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 7 i ifrågavarande del,
9. beträffande *upphandlingsbolag på energiområdet*
att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 6,
10. beträffande *övervinster i vattenkraftsproduktionen*
att riksdagen avslår motion 1980/81:91 yrkande 7 i ifrågavarande del,
11. beträffande *byggande av reaktorerna 11 och 12*
att riksdagen avslår motion 1980/81:96 yrkande 3,
12. beträffande *anslag till Svensk Alunskifferutveckling AB*
att riksdagen avslår motion 1980/81:112.

Stockholm den 4 december 1980

På näringsutskottets vägnar
INGVAR SVANBERG

*Närvarande:* Ingvar Svanberg (s), Johan Olsson (c), Hugo Bengtsson (s), Sven Andersson (fp), Nils Erik Wååg (s), Birgitta Hambraeus (c), Lennart Pettersson (s), Bengt Sjönell (c), Rune Jonsson (s), Hadar Cars (fp), Karl Björzén (m), Wivi-Anne Radesjö (s), Birgitta Johansson (s), Per Westerberg (m) och Lennart Blom (m).

## Reservationer

av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s)

**1. Katalytisk kracker** (mom. 4)

Reservanterna anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Näringsutskottet hänvisar" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening nödvändigt med snabba beslut om investeringar som syftar till en ökad förädling i de svenska raffinaderierna. Härigenom kan försörjningen av lättare oljeprodukter tryggas. En ökad vidareförädling kan även bidra till att stärka handelsbalansen. Staten bör därför stödja de planer som den svenska oljekooperationen, OK, har på att bygga en krackeranläggning. Utskottet tillstyrker alltså det ifrågavarande yrkandet i motion 1980/81:91.

*dels* att utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *katalytisk kracker*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:91 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**2. Plan för raffinaderier och petrokemisk industri** (mom. 7)

Reservanterna anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "motion 1980/81:91" bort ha följande lydelse:

Alla möjligheter att minska Sveriges beroende av import av förädlade oljeprodukter bör tas till vara. Därmed kan även vår handlingsfrihet i energipolitiskt hänseende ökas. En kraftfull planering av och betydande investeringar i vårt lands petrokemiska industri och raffinaderier måste snabbt komma till stånd. Utskottet delar även motionärernas uppfattning att fortsatta energipolitiska överläggningar med Norge väsentligt skulle underlättas om vi hade ett klart utformat program för utveckling av den svenska petrokemiska industrin.

*dels* att utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *plan för raffinaderier och petrokemisk industri*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:91 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

**3. Upphandlingsbolag på energiområdet** (mom. 9)

Reservanterna anser

*dels* att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Otvivelaktigt kan" och slutar med "inte påkallat" bort ha följande lydelse:

Det är enligt utskottets mening viktigt att introduktionen av förnybara energikällor på allt sätt underlättas och påskyndas. Härför krävs bl. a. en god kontakt mellan beställare och tillverkare och en överblick över marknaden. Utskottet anser liksom motionärerna att en effektiv och samordnad teknikupphandling genom ett särskilt upphandlingsbolag för ny energiteknik skulle vara av stor betydelse i detta sammanhang. Genom ett sådant bolag

skulle bl. a. mindre kommuner kunna få hjälp med en samordnad upphandling av produkter med god kvalitet. Regeringen bör alltså med det snaraste lämna riksdagen förslag om inrättande av ett upphandlingsbolag på energiområdet.

*dels* att utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *upphandlingsbolag på energiområdet*
att riksdagen med bifall till motion 1980/81:91 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

## Särskilda yttranden

### 1. Beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris (mom. 3)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anför:

I juni 1980 uttalade riksdagen att en beredskapsplan för en akut oljeförsörjningskris borde utarbetas. Utvecklingen i Mellersta Östern under sommaren och hösten innebär att behovet av en sådan plan ytterligare har accentuerats. Vi anser det därför synnerligen anmärkningsvärt att regeringen sex månader efter riksdagens beslut inte har vidtagit några åtgärder i denna fråga.

### 2. Upphandlingsbolag på energiområdet (mom. 9)

Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Nils Erik Wååg, Lennart Pettersson, Rune Jonsson, Wivi-Anne Radesjö och Birgitta Johansson (alla s) anför:

Våren 1979 beslöt riksdagen att ett utvecklingsbolag inom energiområdet skulle inrättas. Nu aviseras att regeringen kommer att ta upp frågan om inrättande av detta bolag i den energiproposition som skall föreläggas riksdagen våren 1981. Vi menar att det är olyckligt att frågan har förhalats på det sätt som skett. Det belyser regeringens oförmåga att ta initiativ och fatta beslut i energipolitiska frågor. Denna kraftlöshet kan få svåra konsekvenser i framtiden.